

ทิศทางการค้าโลก: หลอมรวมหรือหลอมละลาย

การค้าการลงทุนในกระแสโลกาภิวัตน์¹ ก่อให้เกิดทั้งแรงผลักและแรงดันที่มีต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายของทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากแรงงาน สินค้า/บริการ เทคโนโลยี และเงินทุนเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้คล่องตัวมากขึ้น ส่งผลให้แต่ละประเทศจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการผลิต การค้าการลงทุนอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ กฎกติกาการค้าโลกที่เคยถูกชี้นำโดยประเทศมหาอำนาจเก่าก็ค่อยๆ เปลี่ยนไป เมื่อมีประเทศที่ได้รับเอกราช/เกิดใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ยุคสงครามเย็น) และสิ้นยุคสงครามเย็น เข้าเป็นสมาชิก GATT/WTO มากขึ้น บทบาทของมหาอำนาจเก่าเริ่มลดน้อยถอยลง ในขณะที่ จีน อินเดีย บราซิล และรัสเซีย มีบทบาทมากขึ้นในเวทีการค้าโลก กอปรกับการเจรจาต่อรองมีประเด็นใหม่ๆ นำขึ้นสู่โต๊ะเจรจาทำให้ความตกลงการค้าที่เป็น **กรอบใหญ่ระดับโลก** หรือ **กรอบพหุภาคี** (Multilateral Trade Agreement) มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น แบ่งเป็นกลุ่ม/ก๊วน และยังคงดำเนินต่อไปภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)

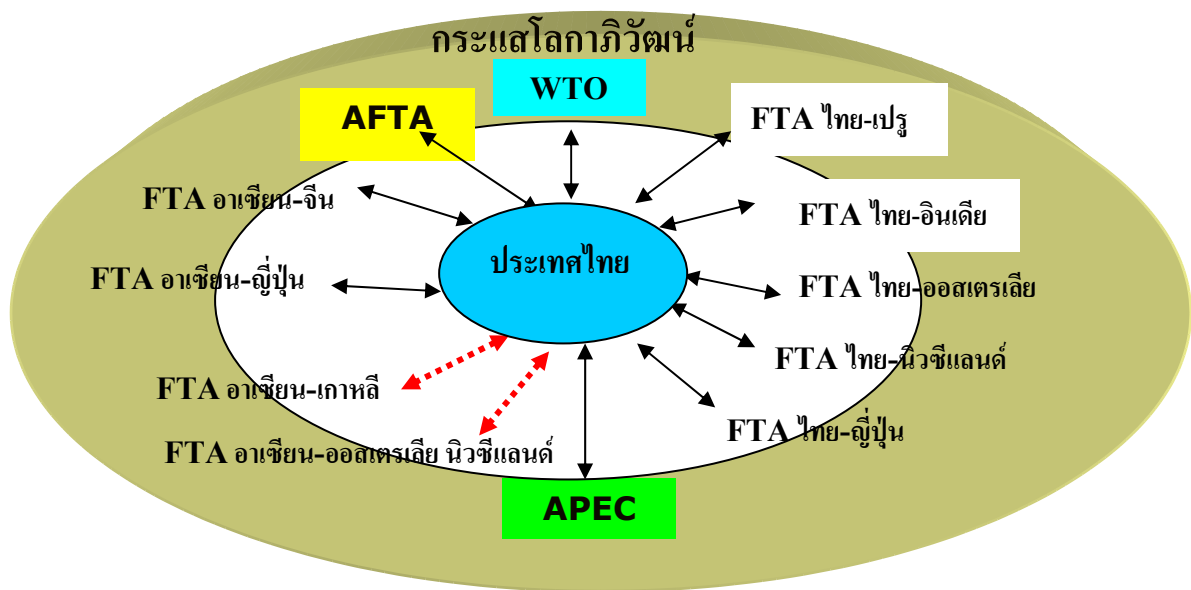
WTO จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 เพื่อจัดระเบียบ ส่งเสริมการค้าเสรีของโลกด้วยการลดอุปสรรคทางการค้า และทำหน้าที่กำกับดูแลให้ประเทศสมาชิกดำเนินนโยบายและมาตรการทางการค้าที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย (ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเขาหรือฝ่ายเรา) โดยเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกทำมาค้าขายภายใต้กฎกติกาเดียวกันที่กำหนดขึ้นร่วมกันแบบฉันทามติ (Consensus) อย่างไรก็ตาม WTO ประกอบด้วยประเทศสมาชิกที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ขนาดเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ และการเตรียมความพร้อม การเจรจาการค้าการลงทุนกว่าจะหาข้อยุติได้ในแต่ละรอบจึงมักจะลากยาวเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้และในหลายๆครั้งก็ต้องสะดุดหยุดชะงักกลางคันเนื่องจากตกลงกันไม่ได้ อย่างเช่นการเจรจาในรอบโดฮาในปัจจุบัน

---

¹ โลกาภิวัตน์ (Globalization) มีองค์ประกอบอย่างน้อย 5 ส่วนที่เกี่ยวข้องกัน คือ (1) แนวโน้มที่บริษัทจกต้องคิด วางแผน ดำเนินงาน และลงทุนเพื่ออนาคต โดยคำนึงถึงตลาดและโอกาสทั่วโลกที่เปิดกว้างมากขึ้น (2) ความสะดวกและราคาที่ถูกลงในการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตได้แพร่หลายมากขึ้น (3) แนวโน้มที่นำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ความสำคัญในด้านพรมแดนทางการเมืองลดน้อยถอยลง แนวโน้มดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งได้รับแรงกระตุ้นจากแนวโน้ม 2 ข้อ ที่กล่าวถึงข้างต้น แต่ที่มีพลังมากที่สุดเห็นจะเป็นนโยบายทางการที่มุ่งไปที่การเปิดเสรีการค้าและการลงทุน (4) นัยสำคัญของประเด็นและปัญหาที่ขยายวงกว้างออกไปนอกเขตพรมแดนของประเทศมีเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และส่งผลให้มีการขับเคลื่อนเพื่อตอบรับปัญหาดังกล่าวผ่านการดำเนินการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ และ (5) แนวโน้มที่มุ่งไปสู่แบบอย่างที่เป็นหนึ่งเดียว (Uniformity) กล่าวคือ การที่รัฐแต่ละรัฐปรับกฎหมายของตนให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา/ความตกลงระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นในด้านขนบธรรมเนียมมาตรฐาน กฎกติกาและการปฏิบัติ ที่นิยามและบังคับใช้โดยค่านึงถึงภูมิภาคหรือทั้งโลกมากกว่าที่จะเป็นเพียงแก่ภายในขอบเขตแห่งรัฐ

การเจรจาความตกลงแบบทวิภาคี (Bilateral Trade Agreement) ในระดับประเทศและ/หรือ กลุ่มประเทศ (ระดับภูมิภาค) ซึ่งเป็นการให้สิทธิพิเศษ (Preferential Trade Treatment) ระหว่างคู่ ภาคที่นอกเหนือไปจากกรอบ WTO หรือ ที่มักเรียกกันว่า FTA (Free Trade Agreement) หรือ WTO Plus จึงเป็นพัฒนาการที่พยายามฝ่าทางตันการเจรจาแบบพหุภาคีซึ่งมีความแตกต่างกันใน ประเด็นความเร็ว (Speed) ทิศทาง (Direction) ขนาด (Magnitude) ยิ่งการเจรจาแบบพหุภาคีมี ปัญหาอุปสรรคมากขึ้นเท่าใด การทำ FTAs ก็จะต้องยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น โจทย์ใหญ่ที่สำคัญจึงอยู่ที่ การเจรจาทำ FTAs นี้จะนำไปสู่การ *หลอมรวม* (Convergence) เข้ากรอบพหุภาคีหรือไม่ หรือ *หลอมละลาย* ไปคนทิศละทาง (Divergence หรือ Disarray) ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันต่อไป โดย ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการเจรจาความตกลงทั้งสองรูปแบบไปพร้อมๆ กัน เพื่อจัด ปัญหาหรืออุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศคู่ค้า/ภาคี ตลอดจนสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเพื่อขยายตลาดการค้าการลงทุน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการสร้างอำนาจต่อรองในการ เเจรจาในกรอบ WTO ต่อไป

ขณะนี้ ประเทศไทยดำเนินการเจรจาเปิดการค้าเสรีไปแล้วภายใต้กรอบพหุภาคี (WTO) กรอบ FTA ระดับภูมิภาค (AFTA) และกรอบ FTA ระดับทวิภาคี (ไทย/อาเซียนกับประเทศคู่ค้า/ ภาคอื่นๆ อีกหลายประเทศ) ปรากฏดังรูปภาพ ซึ่งตามความตกลงดังกล่าว ไทยมีข้อผูกมัดที่จำต้อง ปฏิบัติ และกระตุ้นเตือนให้ทุกภาคส่วน (รัฐ เอกชน และภาคประชาชน) จำเป็นต้องปรับตัวให้ทัน การณ์และต่อกรกับพลังการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกประเทศ สำหรับในส่วนของ APEC นั้น ประเทศสมาชิกดำเนินการเปิดเสรีตามความพร้อมของแต่ละประเทศโดยไม่เป็นข้อผูกมัด

ในช่วงกว่ากึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration) ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ที่เห็นประจักษ์เป็นแบบอย่างความสำเร็จก็คือ สหภาพยุโรป (European Union: EU) ในขณะที่ การสานฝันของ ASEAN (ครบรอบวันเกิด 41 ปี ในวันที่ 8 สิงหาคม 2551 นี้) ที่จะไปสู่การเป็น ASEAN Economic Community หรือ AEC ยังอีกยาวไกล การที่ EU สามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียวได้และขยายสมาชิกเพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ก็เนื่องจากมวลสมาชิกดำเนินมาตรการต่างๆ มากมายหลายขั้นตอน (Convergence Measures) ให้สำเร็จลงได้ (Milestones) จนนำไปสู่การหลอมรวมกัน (Convergence) ในที่สุดภายในเวลาประมาณ 50 ปี

ประสบการณ์ของ EU ได้นำไปสู่บทเรียนที่ว่า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจนั้น ต้องทำด้านแรกให้สำเร็จก่อนคือ **การค้า/การลงทุน** แล้วจึงพัฒนาการต่อมาในด้าน **การคลัง-การเงิน** และ **ใช้เงินสกุลเดียวกันในที่สุด** (ปรากฏดังรูปภาพ) อย่างไรก็ตาม ในกรณีของ ASEAN + x ได้มีความพยายามเดินหน้าให้การเงินหลอมรวมกันได้ก่อนการค้า นั้น เป็นเรื่องที่น่าจับตามองเป็นพิเศษว่าจะเป็นไปได้หรือไม่และอย่างไร

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration)

	การรวมกลุ่มแบบต้นๆ	การรวมกลุ่มที่ระดับปานกลาง	การรวมกลุ่มแบบลึก		
			(3) = (2) + การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตอย่างเสรี และประสานความร่วมมือ	(4) = (3) + นโยบายเศรษฐกิจร่วม และเริ่มต้นใช้นโยบายการเงินและการคลัง	(5) = (4) + กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่เพื่อประโยชน์ร่วมกัน/เงินตราร่วมกัน
เขตการค้าเสรี (FTA)	✓				
สหภาพศุลกากร	✓	✓			
ตลาดร่วม	✓	✓	✓		
สหภาพทางเศรษฐกิจ	✓	✓	✓	✓	
สหภาพทางการเงิน	✓	✓	✓	✓	✓

